

7 dekabr 2023-cü il

COP 28 Azərbaycan üçün nə ilə yadda qalacaq

"Yaşıl enerji" bumu ölkəmizə də iqtisadiyyatını şaxələndirməyə imkan verəcək

Xəbər verildiyi kimi, Prezident İlham Əliyevin də qatıldığı Birləşmiş Ərəb Əmirliklərinin (BƏƏ) Dubay şəhərində təşkil olunmuş BMT-nin İqlim Dəyişmələri üzrə Çərçivə Konvensiyasının Tərəflər Konfransının 28-ci (COP 28) sammitində 140-dan çox ölkənin liderləri iştirak edirlər. Həmçinin 70 mindən çox nümayəndənin, o cümlədən iri biznes və qeyri-hökumət təşkilatlarının təmsilçiləri, tədqiqatçılar, ekspertlər və jurnalistlərin iştirakı ilə keçirilən sammit dekabrın 12-dək davam edəcək.

Sammit çərçivəsində "SOCAR-ın dekarbonizasiya strategiyası və gələcək perspektivləri" mövzusunda keçirilən tədbirdə Azərbaycanda ətraf mühitin mühafizəsi, ekoloji tarazlığın bərpa edilməsi istiqamətində görülən işlər, həyata keçirilən proqramlardan ətraflı bəhs olunub. Qarabağ və Şərqi Zəngəzur iqtisadi rayonlarında "yaşıl enerji", "yaşıl kənd təsərrüfatı", habelə təbiətə dost olan texnologiyaların tətbiqi ilə karbon neytrallığının təmin edilməsinin əsas hədəflərdən olduğu diqqətə çatdırılıb. Tədbirdə çıxış edən Dövlət Neft Şirkətinin (SOCAR) prezidenti Rövşən Nəcəf hasilat prosesində məşəldə yandırmaqların sıfıra endirilməsinin, emissiya intensivliklərinin azaldılmasının, "Sıfır metan", 2050-ci ilə qədər "Xalis sıfır" (Net Zero) hədəflərinə çatmanın şirkətin əsas məqsədlərindən olduğunu bildirib. O, bu addımların SOCAR-ın korporativ sosial məsuliyyəti ilə yanaşı, ətraf mühitin mühafizəsi baxımından nümunəvi enerji şirkətinə çevrilməsi istiqamətində atıldığını da vurğulayıb.

Dünyanın hər yerində olduğu kimi, Azərbaycan da hər gün iqlim dəyişikliyi ilə bağlı ciddi problemlərlə üzləşir. Ölkənin bəzi yerlərində quraqlıq və su qıtlığı müşahidə olunur. Bu və digər səbəblərdən torpağın deqradasiyaya uğraması ölkənin təbii ehtiyatlarının tükənməsinə səbəb olur. Neft-qaz hasilatı da torpağın deqradasiyasına və suyun çirklənməsinə "kömək" edir. Ona görə də bərpa edilən enerji ekoloji tarazlığın pozulmasını aradan qaldıran önəmli faktor olduğundan alternativ enerji mənbələrindən istifadə gündəlikdə duran ən vacib məsələdir.

Bu gün alternativ enerji mənbələrindən olan günəş enerjisindən dünyanın bir çox ölkəsində istifadə edilir. Evlərin damlarına və divarlarına düşən günəş enerjisindən istifadə bu evlərin sakinlərinin illik enerji tələbatını xeyli azaldır. Günəş və istilik enerjisi təmizdir, sadədir və onun bütün formalarının alınması təbii üsullardadır. Onu da deyək ki, Azərbaycanda günəş və külək enerjisindən sistemli şəkildə istifadə edilməsi "yaşıl enerji" konsepsiyasının əsas elementlərindəndir.

İşğaldan azad olunan ərazilərimizin günəş və külək potensialı həmin ərazilərdə istehsal olunan elektrik enerjisinin digər rayonlara nəql edilməsinə imkan yaradacaq. Məlumat üçün bildirik ki, Qarabağ və Şərqi Zəngəzur 7200 meqavat günəş, 2000 meqavat külək enerjisi potensialına malikdir. Ölkəmizin daxili su ehtiyatlarının isə təxminən 25 faizi, yəni illik 2 milyard 560 milyon kubmetri bu regionda formalaşır. Günəş enerjisi potensialı Füzuli, Cəbrayıl, Zəngilan və Qubadlıda, külək enerjisi potensialı isə Laçın və Kəlbəcərin dağlıq ərazilərində daha çox müşahidə olunur. Bölgədə mövcud olan Tərtərçay, Bazarçay, Həkəriçay kimi əsas və digər kiçik çaylar böyük hidroenerji potensialına malikdir. Həmçin

nin ilkin təhlillərə əsasən, Kəlbəcərdə günlük 3093, Şuşada isə günlük 412 kubmetr termal su ehtiyatlarının mövcud olması ehtimal edilir. Qarabağın dağlıq hissəsində 100 metr hündürlükdə küləyin orta illik sürətinin saniyədə 7-8 metr olduğu geniş ərazilər mövcuddur. Xüsusilə Kəlbəcər və Laçın rayonlarının Ermənistanla sərhəd ərazilərində küləyin orta illik sürəti saniyədə 10 metrə çatır. Ümumilikdə Qarabağın dağlıq ərazilərində külək enerjisinin potensialı 500 meqavatadək qiymətləndirilir. Bu ərazilərdə 2025-ci ilədək 11 hidroloji, 8 meteoroloji, 1 radiometeoroloji (radar), 4 radioekoloji, 2 hava keyfiyyəti üzrə kompleks avtomatik ölçmə stansiyaları və 1 aerostansiyasının quraşdırılması nəzərdə tutulub. Şuşa, Kəlbəcər, Ağdam, Zəngilan və Füzuli rayonlarında 5 meteoroloji stansiyanın quraşdırılması ilə bağlı tədbirlər görülür. Su ehtiyatlarının qiymətləndirilməsi məqsədilə 10 çay üzərində 11 hidroloji avtomat stansiyanın qurulması işlərinə başlanılıb.

Təbii ki, bu resurslardan istifadə etmək üçün iri məbləğdə vəsait tələb olunur. Bunu isə Dünya Bankı yaxşı bilir. COP 28 sammitinin işə başladığı ərəfədə Dünya Bankı Qrupunun (DB) Bakıda təqdim etdiyi Ölkə İqlim və İnkişaf Hesabatına əsasən deyə bilərik ki, Azərbaycana 2060-cı ilə qədər davamlı inkişaf və karbonsuzlaşdırma tədbirlərinin həyata keçirilməsi üçün 44 milyard dollar investisiya lazımdır. Dünya Bankının hesabatında deyilir ki, bu xərclərin əhəmiyyətli hissəsi kommersiya və özəl sektorların maliyyələşdirilməsi hesabına təmin edilməlidir. Hesabatda da o da qeyd olunub ki, karbonsuzlaşdırma üzrə öhdəliklərini gücləndirməsinə baxmayaraq, Azərbaycan hələ də öz milli hədəflərinə tam nail ola bilməyib. 2030-cu ilə qədər istixana qazı emissiyaları 1990-cı ildəki səviyyədən 35, 2030-cu ilə qədər isə 40 faiz azalmalıdır. Təsədüfi deyil ki, COP 28 sammitində də "SOCAR-ın dekarbonizasiya strategiyası və gələcək perspektivləri" mövzusunda keçirilən tədbirdə Rövşən Nəcəf SOCAR-da ətraf mühitin mühafizəsi sahəsində görülən işlər, həyata keçirilən layihələr, qeyd olunan hədəflər və onlara çatmaq üçün gələcək addımlar, neft-qaz əməliyyatlarında "yaşıl enerji"nin tətbiqi, dekarbonizasiya və enerji keçidi sahəsində strateji məqsədlərə dair ətraflı təqdimat keçirildiyi ilə xatırladıb.

BMT-nin iqlim üzrə COP 28 konfransında inkişaf etməkdə olan ölkələrin liderləri Zirvə görüşü zamanı BMT-nin Baş katibi Antonio Quterreş qazıntı yanacağından bərpaolunan enerji mənbələrinə "ədalətli və dayanıqlı" keçidi təmin edəcək komissiyanın yaradıldığını elan edib. Baş katib xüsusi qeyd edib ki, "yaşıl" energetika bumu zəngin xammal ehtiyatlarına malik inkişaf etməkdə olan ölkələrə öz iqtisadiyyatlarını şaxələndirmək və transformasiya etmək imkanı verəcək.

Azərbaycan dünyanın müxtəlif şirkətləri və investorları ilə günəş və külək-elektrik stansiyalarının tikintisinə dair sazişlər və memorandumlar imzalayıb. Onlardan sonuncusu oktyabr ayında SOCAR ilə BƏƏ-nin "Masdar" şirkəti arasında ümumi gücü 1 gigavatt olan günəş və külək-elektrik stansiyalarının tikintisinə dairdir. Azərbaycan 2030-cu ilə qədər ümumi enerji balansımızda bərpaolunan enerji mənbələrinin payının artırılması hədəfinə və ya hədəflərinə vaxtından əvvəl nail olmağı planlaşdırır.

Züleyxa ƏLİYEVA,
"Azərbaycan"